

De smaak van wilde peren van Ewald Arenz

verwijzingen: Nieuw Amsterdam 2020

Onderstaande tekst is geschreven door Dirk Walter, voormalig leraar Duits, adviseur en voorzitter van de onderwijsraad voor het vak Duits in de deelstaat Saarland. 2019 heeft hij voor het eerst een podcast geschreven over een boek dat genomineerd was voor de Euregio Literatuurprijs voor Scholieren. Vanwege de positieve reacties heeft hij nu alle zes de genomineerde romans voor zijn rekening genomen. Hieronder geeft hij ideeën en suggesties voor het bespreken van de boeken met de leerlingen.

Het derde boek, waarvan ik aanneem dat het geen bijzondere leesobstakels oplevert, is **De smaak van wilde peren van Ewald Arenz**. Hoewel deze roman iets lijviger is dan de twee eerder besproken boeken, zal de jeugdige protagoniste met haar kenmerkende ontwikkelingsproblemen de lezer vast weten te bekoren. Haar mentale strijd met de oudere Liss, een strijd die gaat van koppigheid tot toenadering, geldt daarbij als bijzonder spannend.

Daarnaast gaat er ook een zekere aantrekkingskracht uit van de **oorspronkelijke Duitse titel**. Waarom luidt die *Alte Sorten* – letterlijk vertaald *Oude soorten*? Het simpele antwoord is dat de titel verwijst naar de peren die bij Liss groeien (dat wordt trouwens meteen duidelijk als je een blik werpt op de omslagfoto van de Duitse editie). En die peren hebben een speciale betekenis: Sally geniet van hun verschillende smaken – een intense beleving, heel anders dan alles wat ze tot dusver heeft beleefd. Al tijdens het ontbijt, dat Liss voor haar heeft klaargezet, valt haar op hoe bijzonder de peren smaken (p. 16). Later vraagt ze er vol verbazing naar (p. 41). Ze gaat door met haar verkenningstocht wanneer ze samen met Liss in de verwilderde tuin achter het schoolgebouw nog meer soorten ontdekt (p. 110 en volgende). Tijdens een solo-uitje wordt haar beleving ten slotte steeds intenser:

Ze pakte een peer op uit het hoge gras en keek ernaar. Ze zou peren nooit meer zo zien als vroeger. (...) Er zat een beurs plekje daar waar hij de grond had geraakt, maar verder za hij er perfect uit. Langzaam zette ze haar tanden in de peer, liet het sap over haar kin lopen en herkende de smaak meteen. Het was dezelfde perensoort die ze op de eerste ochtend hier uit de kom met fruit had gevist. Er verscheen een grijns op haar gezicht. Oké, dachte ze, Liss is een heks met peren in plaats van met peperkoek. (p. 143)

Dit alles heeft een geheel eigen magie. En dat gevoel wordt door Sally als volgt omschreven:

(a)lsof je onderdook in een oude wereld, die vlak onder de echte wereld lag zonder dat het je ooit was opgevallen. (p. 60)

In zekere zin symboliseren de peren dus een soort tegenwereld voor de wereld waaruit Sally wegvlucht. Ze staan pars pro toto voor alles wat Sally bij Liss op een zo aantrekkelijk andere manier beleeft en koestert: het landschap, de aarde, het werk (hoewel de aardappelogst en druivenpluk behoorlijk vermoeiend zijn). Kortom: de peren staan symbool voor de kennismaking met een natuurlijker, schijnbaar minder vervreemdend leven. Ook bij de al wat oudere Anni keert dit motief uit Liss' perspectief terug:

Anni stond vor alles in Liss' dorp waar ze nog van hield. Het leek alsof ze uit de tijd was gevallen. (p. 96)

Maar het begrip 'Oude soorten' kent nog een andere dimensie: de roman gaat namelijk ook over de ontmoeting tussen oud en jong, in de gedaante van de twee vrouwen. Liss is, hoewel ze waarschijnlijk pas midden veertig is, in de ogen van de zeventienjarige Sally 'oud'.

*Sally stond op en zette het radio harder.
'Cool, zeg!.'
'Het is vooral oud,' zei Liss die haar benen uitstreekte.
Sally keek Liss grijzend aan.
'Jij bent ook oud, maar toch cool' (S. 243)*

En daar hoort een bijzondere levenservaring bij, die haar in staat stelt om op een heel andere manier om te gaan met de lastige Sally. En precies die koele, kalme nonchalance van de al wat oudere vrouw zorgt ervoor dat de jonge Sally zich openstelt en vertrouwen krijgt. Oud zijn staat hier dus ook gelijk aan onvervalst, echt zijn, aan datgene wat Sally in haar therapieomgeving zo heeft gemist.

Maar in de loop van het verhaal wordt duidelijk dat het toch niet allemaal zo eenvoudig ligt. Want ook Liss heeft een verleden, dat een enorme mentale rugzak voor haar is (p. 181 en volgende). En misschien is het uitgerekend dat verleden dat de twee 'buitenstaanders' steeds dichterbij elkaar brengt. Uiteindelijk zal Sally, die uit haar wereld is weggelucht, Liss ervan weerhouden om zelfmoord te plegen (p. 214 en volgende).

De dynamiek tussen de twee vrouwen zou best weleens de reden kunnen zijn waarom deze roman lange tijd als hardcover en als pocket op de SPIEGEL-bestsellerlijst heeft

gestaan (De vraag waarom een roman succes heeft, is overigens een van de invalshoeken die ik in de algemene didactisch-methodische tips heb geopperd).

Als we het hebben over de **literaire kwaliteit** van het boek, springt de vlotte schrijfstijl in het oog, die met weinig taalexperimenten een indrukwekkende sfeer weet op te roepen. Dat blijkt al uit het begin van het verhaal:

Op het hoogste punt van de smalle weg door de velden en wijngaarden trilde de lucht boven het asfalt. Toen Liss met de oude open tractor langzaam heuvelopwaarts reed, leek het alsof ze water zag, vloeibaarder dan gewoon water, lichter en beweeglijker. Zomerwater, dat je alleen met je ogen kon drinken. (p. 5)

De zinnen zijn doorgaans vrij kort en zakelijk van toon. Soms zijn het niet meer dan elliptische indrukken die slechts bestaan uit zelfstandige naamwoorden:

Ze kende geen plek die niet had geprobeerd om haar op de een of andere manier vast te ketenen. Thuis, op school, de klinieken. (p. 66)

Toegegeven, naar het einde toe lijkt het verhaal iets te veel uit te zijn op harmonie en sentimentaliteit. Bijvoorbeeld wanneer de beschrijving van een landschap eindigt met een onverbloemde lofrede:

Het was een uitzicht als koel water – dat een dorst leek te lessen die je niet eens had gevoeld. 'Wat een schitterend land', zei Sally ten slotte. (p. 249)

Of een herinnering die een beetje klinkt als reclame voor Bacardi-feeling:

Het duurde even voor Liss het herkende. 'Cantaloupe Island'. Ze had het een keer in een baar in Zuid-Frankrijk gehoord. In haar eentje. Met en boek op schoot en een glas pastis, in de brandende zon in Perpignan. (p. 243)

En dan wordt het ook wat melodramatisch:

Ze sloeg haar armen om Liss heen. Met hun hoofden tegen elkaar stonden ze daar, als een vreemd liefdespaar midden op de weg, vervuld van woede en van liefde. Sally hijgde en bleef haar voorhoofd tegen dat van Liss duwen, alsof ze zo haar gedachten op haar kon overbrengen. (p. 251)

Maar voor mij persoonlijk doet dit slechts minimaal afbreuk aan mijn positieve leeservaring, omdat het uiteindelijk past in een verhaallijn waarvan je hoopt dat die goed afloopt. En het einde van het verhaal komt op mij beslist niet over als een goedkoop happy end.

*Deze tekst is geschreven in het kader van de Euregio literatuurprijs voor scholieren 2024.
Tekst: Dirk Walter; vertaling: Joëlle Feijen*